

การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมระยะสั้น เพื่อพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรที่ปลูกยางพารา

Development a Short-Course of Agricultural Vocationtraining Model to Build the Capacity of Farmers to Plant Rubber Trees

อภิชาติ ชนประชา^{1*} พพล ศักดิ์คะทศน์²

สถาพร แสงสุโพธิ์² มงคล ธิรบุญยานนท์² ศุภวัฒน์ สิ้นสุวงศ์วัฒน์²

¹ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาทรัพยากรชนบท ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้
²ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

Aphichat Chonpracha^{1*} Phahol Sakkatat²

Sathaporn Saengsupho² Mongkol Thirabunyanon² Suphawat Sinsuwongwat²

¹Doctor of Philosophy in Rural Resource Development, Maejo University

²Thesis Advisor

CHYTEE123@hotmail.com

บทคัดย่อ

การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมระยะสั้น เพื่อพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรที่ปลูกยางพารา (Development a shot-course of agricultural vocation training model to build the capacity of farmers to plant rubber trees) มีวัตถุประสงค์ คือ ศึกษาศักยภาพของเกษตรกรในการจัดการยางพารา พัฒนารูปแบบที่เหมาะสมในการฝึกอบรมการจัดการยางพารา และเปรียบเทียบศักยภาพในการจัดการยางพาราของเกษตรกร การวิจัยในครั้งนี้แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาศักยภาพของเกษตรกรในการจัดการยางพารา เกษตรกรที่ปลูกยางพาราในเขตพื้นที่อำเภอเชียงคำและอำเภอภูซาง มีจำนวน 694 คน ใช้สูตรคำนวณของ Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 254 คน โดยสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย ได้ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 277 คน ใช้แบบทดสอบความรู้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า ด้านความรู้ของเกษตรกรในการจัดการยางพารา ส่วนใหญ่อยู่ในระดับต่ำ มีผู้ผ่านเกณฑ์

จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 30.69 และมีผู้ไม่ผ่านเกณฑ์จำนวน 192 คน คิดเป็นร้อยละ 69.31 ด้านเจตคติต่อศักยภาพของเกษตรกรในการจัดการยางพารา ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการนำไปปฏิบัติต่อศักยภาพของเกษตรกรในการจัดการยางพาราอยู่ในระดับปานกลาง

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบที่เหมาะสมในการฝึกอบรมการจัดการยางพารา โดยการคัดเลือกตัวแทนเกษตรกรที่ปลูกยางพาราในเขตพื้นที่อำเภอเชียงคำและอำเภอภูซาง ตำบลละ 3 คน ซึ่งมีทั้งหมด 16 ตำบล รวมทั้งสิ้น 48 คน เข้าร่วมสนทนากลุ่ม เพื่อพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมในการฝึกอบรมการจัดการยางพารา และร่วมแลกเปลี่ยนในเรื่องของปัญหาและอุปสรรคของการฝึกอบรมศักยภาพของเกษตรกรในการจัดการยางพารา ผลการศึกษา พบว่า ความต้องการพัฒนาด้านความรู้ ซึ่งเกษตรกรให้ความสำคัญด้านความรู้ ในเรื่องของปฏิกิริยาพารามากที่สุด รองลงมาคือการดูแลสวนยางพาราในหน้าแล้ง ลำดับที่สามพันธุ์ยางพาราที่ปลูกในประเทศไทย ตามลำดับ ส่วนความต้องการพัฒนาด้านการนำไปปฏิบัติ ข้อที่มีระดับต้องการสูงที่สุด คือ วิธีปลูกยางพารา รองลงมาคือเทคนิคการปลูกยางชำถุงไม่ให้ดินในถุงแตก อันดับที่สามคือการเพิ่มอินทรีย์วัตถุในสวนยาง เมื่อพิจารณาตามประเด็นที่กำหนดไว้ พบว่า ประเด็นที่ 1 ด้านสถานที่ พบว่า เกษตรกรต้องการฝึกอบรมที่หมู่บ้านโดยมีคิดเห็นในระดับมาก ประเด็นที่ 2 ด้านเอกสารที่ใช้ในการฝึกอบรม พบว่า เกษตรกรต้องการเอกสารการฝึกอบรมที่เน้นความรู้ วิธีการปฏิบัติและรูปภาพ โดยมีคิดเห็นในระดับมาก ประเด็นที่ 3 ด้านสถานที่ศึกษาดูงาน พบว่า เกษตรกรต้องการให้มีการศึกษาดูงานในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จในการทำสวนยางพาราขนาดเล็ก โดยมีคิดเห็นในระดับมาก ประเด็นที่ 4 ด้านแนวทางในการฝึกอบรม พบว่า เกษตรกรต้องการให้มีการให้ความรู้ร่วมกับปฏิบัติและศึกษาดูงาน โดยมีคิดเห็นในระดับมาก ประเด็นที่ 5 ด้านระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม พบว่า เกษตรกรต้องการหลักสูตรฝึกอบรมเป็นระยะเวลา 3 วันโดยมีคิดเห็นในระดับปานกลาง จากการสนทนากลุ่มทั้งห้าประเด็น ในด้านความต้องการพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมเรื่องการจัดการยางพารา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการหลักสูตรฝึกอบรมเป็นระยะเวลา 3 วัน ประกอบด้วยกิจกรรมการให้ความรู้เป็นเวลาครึ่งวันการฝึกปฏิบัติเป็นเวลา 1 วันครึ่ง และการศึกษาดูงานเป็นเวลา 1 วัน

ขั้นตอนที่ 3 เปรียบเทียบศักยภาพในการจัดการยางพาราของเกษตรกร จากการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรระยะสั้นที่ใช้ในปัจจุบันกับรูปแบบที่พัฒนาการศึกษาที่ได้ในขั้นตอนที่ 2 กลุ่มเกษตรกรตัวอย่างได้แก่เกษตรกรที่ปลูกยางพาราในเขตพื้นที่ตำบลทุ่งกล้วย อำเภอภูซาง จำนวน 123 คน โดยใช้แบบทดสอบความรู้ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการศึกษา พบว่า ด้านผลการทดสอบความรู้ในภาพรวม คะแนนหลังจากอบรมสูงกว่าก่อนอบรม สำหรับด้านเจตคติและด้านการนำไปปฏิบัตินั้นพบว่า เกษตรกรหลังการฝึกอบรมมีความคิดเห็นที่ดีกว่าก่อนอบรม

คำสำคัญ : รูปแบบการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมระยะสั้น
ศักยภาพของเกษตรกร ที่ปลูกยางพารา

Abstract

Development a short-course of agricultural vocation training model to build the capacity of farmers to plant rubber trees was aimed to study the potential of farmers in the management of timber, to develop appropriate training in management of timber, and to compare potential of farmers in the management of timber. The research composed of three steps as follows.

Step 1: To study potential of farmers in the management of timber. There were 694 farmers planting rubber in the Chiang Kham District and Phu Sang District. Formula of Yamane was applied with 95 percent confidential level, so the samples were 254. Random sampling technique was adopted, totally 277 persons were selected for data collection by using knowledge test, questionnaire, and the interview. The results revealed that knowledge of farmers in management of timber was the low level: only 85 persons or 30.69 percent passed the criteria, but 192 persons or 69.31percent did not pass. The attitude towards potential of farmers in management of timber, the overall was the moderate level. Moreover, the application of potential of farmers in management of timber was also the moderate level.

Step 2: To develop appropriate training management in timber. Representatives of farmers planting rubber in Chiang Kham District and Phu Sang District were selected purposively for three persons per sub-district, totally 16 sub-districts; therefore, 48 persons participated in the focus group discussion for designing an appropriate curriculum for training in

management of timber and sharing idea about problems and challenges of the current training for increasing potential of farmers in management of timber. The results showed that desires for development in term of knowledge: the farmers gave priority to rubber fertilizers, how to take care of the rubber plantations in the dry season, and types of rubber tree planted in Thailand, respectively. In term of practical know: they prioritized rubber cultivation, techniques to raise rubber in plastic bags without broken, and increase of organic matters in the rubber plantations, respectively. When considering the designed issues, the results were 1) place for conducting the training, the farmers preferred to be trained in the village at the high level; 2) documents used in training, they would like documents to emphasize knowledge, practical steps, and pictures at the high level; 3) place for a study tour, they would like to visit the success of small rubber plantation at the high level; 4) guidelines for training, they would like to obtain the training providing knowledge, application, and a study tour at the high level; and 5) time used for the training, most of farmers proposed a three days training: a half day for knowledge provision, one day and a half for practice, and another day for a study tour.

Step 3: To compare potential of farmers in the management of timber between the current short term agricultural training with the developed curriculum. The examples were 123 farmers who cultivated rubber in Thung Kluai Sub-district, Phu Sang District. The tools used for data collection in this step were knowledge test, questionnaire, and the interview. The results found that knowledge in overall, average of the after training scores was higher than the before training. Furthermore, attitude and application: after training, the farmers were better ideas than before training.

Keywords : Short Term Agricultural Training Curriculum,
Potential of Farmers Cultivating Rubber Plants

บทนำ

นโยบายของรัฐบาลในทุก ๆ รัฐบาลจะมุ่งเน้นพัฒนาการเกษตร เพื่อเป็นการยกระดับฐานะและความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้ดีขึ้นกว่าเดิม ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้มอบหมายให้วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีพะเยา ดำเนินการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมระยะสั้นให้แก่เกษตรกรในจังหวัดพะเยา เพื่อให้เกษตรกรมีความรู้ทางวิชาการเกษตรแผนใหม่และสามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยมุ่งเน้นให้เยาวชนหรือเกษตรกรที่อยู่ในท้องถิ่นห่างไกลมีโอกาสได้รับความรู้จากการฝึกอบรม ในสรุปผลการดำเนินงานการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมระยะสั้นวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีพะเยา พ.ศ. 2549-2552 ได้ทำการฝึกอบรมเกษตรกรจำนวน 2,215 คน ใช้งบประมาณทั้งสิ้น 1,298,810 บาท (วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีพะเยา, 2552) พบว่าเกษตรกรในจังหวัดพะเยาที่ผ่านการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมระยะสั้นไปแล้ว มีการนำความรู้และทักษะที่ได้รับหลังการฝึกอบรมไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพน้อยมาก เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าของงบประมาณที่ใช้ในการฝึกอบรมจึงจำเป็นต้องวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมระยะสั้น เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น สำนักงานเกษตรจังหวัดสุราษฎร์ธานี (2533) ได้จัดทำโครงการศูนย์กลางการผลิตยางพาราที่มีคุณภาพครบวงจร ปี 2533 โดยมีกิจกรรมจัดฝึกอบรมเกษตรกร หลักสูตรการกรีดยางพาราที่ถูกต้องและเหมาะสม โดยได้ทำการวิเคราะห์จัดทำเป็นแผนยุทธศาสตร์ยางพาราของสุราษฎร์ธานี พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ที่ปลูกยางพารายังขาดความรู้ในการจัดการสวนยางพาราอยู่มากโดยเริ่มตั้งแต่การเลือกพืชปลูกที่เหมาะสม การจัดการปุ๋ย และการกรีดยางที่ถูกต้อง ซึ่งปัญหามาจากการใช้แรงงานกรีดยางพาราจากนอกพื้นที่ อีกทั้งปัจจัยการผลิตราคาสูง ทำให้ผลผลิตยางพาราดกต่ำและอายุการกรีดยางสั้น ซึ่งเป็นการสูญเสียรายได้ของเกษตรกรประกอบกับสำนักงานเกษตรจังหวัด/อำเภอขาดโครงการสนับสนุนเกี่ยวกับการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับยางพาราเป็นเวลานาน จึงได้จัดทำโครงการพัฒนาเกษตรกรรายย่อยให้ผลผลิตยางพาราอย่างมีประสิทธิภาพขึ้น โดยจัดการฝึกอบรมการกรีดยางพาราเพื่อให้เกษตรกรได้ผลผลิตยางพาราเพิ่มขึ้น ลดต้นทุนการผลิต และยืดอายุการเก็บเกี่ยวผลผลิตตลอดจนสร้างอาชีพ ลดปัญหาการตกงานของเกษตรกร ส่วน อริยา เฝ้าเครื่องและธงชัย เดวีน (2554) ได้ศึกษาการผลิตยางพาราของตำบลทุ่งกล้วย จังหวัดพะเยาและบทบาทการสนับสนุนของ อบต. มหาวิทยาลัยพะเยา ร่วมกับ องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งกล้วย แผนงานสร้างเสริมการเรียนรู้กับสถาบันอุดมศึกษาไทย เพื่อการพัฒนานโยบาย

สาธารณะที่ดี (นสร.) โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาที่พบในสวนยางส่วนใหญ่ คือ ปัญหาเรื่องโรคยาง โดยเฉพาะอาการเปลือกแห้ง ทำให้ไม่ได้ผลผลิตน้ำยาง สาเหตุสำคัญน่าจะเกิดจากการใช้ระบบกริดที่หักโหม ด้านการจำหน่ายผลผลิต ปัญหาที่พบคือ การถูกกดราคา และการไม่มีระบบการคัดคุณภาพยาง ทำให้ต้องขายยางเป็นยางคละ สำหรับความรู้และประสบการณ์นั้น เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการความรู้เพิ่มเติม คือ เรื่องโรคยางพารา และเรื่องที่เกษตรกรต้องการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งเสริม สนับสนุน และแก้ปัญหาเกี่ยวกับการทำสวนยางพารา ส่วนใหญ่เกษตรกรต้องการให้ช่วยเหลือในเรื่องต้นทุนการผลิต รองลงมาคือ แก้ปัญหาเรื่องราคายางจากการที่เกษตรกรถูกกดราคา ส่วนข้อเสนอแนะจากการวิจัยคือ 1) การให้ความรู้ในการทำสวนยางที่ถูกต้อง โดยจัดอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรอย่างทั่วถึง ตั้งแต่เริ่มต้นปลูก การบำรุงรักษา จนกระทั่งได้รับผลผลิต ไม่ใช่แค่อบรมเฉพาะการกรีดยางอย่างเดียว 2) วางแผนการจัดตั้งโรงงานแปรรูปยางพารา โดยทำการศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องขนาดของโรงงาน 3) วางแผนในด้านการตลาด และการรับซื้อยางพารา เพื่อรองรับผลผลิตยางพาราที่จะมีมากขึ้นในอนาคต อาจศึกษาเพิ่มเติมในบริบทของภูมิภาค ในเรื่องโลจิสติกส์ ยางพาราภาคเหนือ ที่สามารถส่งออกไปยังประเทศจีนได้ง่าย ซึ่งเป็นประเทศที่นำเข้ายางธรรมชาติมากที่สุดในโลก และมีอัตราการเติบโตที่สูง 4) จัดทำแผนรองรับในการแก้ไขปัญหาเรื่องการใช้ประโยชน์ที่ดิน และเรื่องของสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เพราะหากราคายางพาราเพิ่มสูงขึ้น จะมีแรงจูงใจให้เกษตรกรขยายพื้นที่ปลูกยางมากขึ้น

จากข้อมูลดังกล่าวจึงเป็นสาเหตุที่ทำให้การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรระยะสั้น เพื่อพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรที่ปลูกยางพารา (Development a short-course of agricultural vocation training model to build the capacity of farmers to plant rubber trees) นี้ เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาเกษตรกรที่นำความรู้และทักษะไปใช้ในชีวิตประจำวันน้อยมาก และเป็นอีกรูปแบบหนึ่งในการจัดฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรระยะสั้นให้กับวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีทั่วประเทศต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาศักยภาพของเกษตรกรในการจัดการยางพารา
2. พัฒนารูปแบบที่เหมาะสมในการฝึกอบรมการจัดการยางพารา
3. เปรียบเทียบศักยภาพ ในการจัดการยางพาราของเกษตรกร

วิธีดำเนินการวิจัย

ในด้านวิธีการศึกษาผู้ศึกษาได้มุ่งเน้นการศึกษาในเชิงผสมผสาน (Mixed Methods) กล่าวคือ เป็นการศึกษาที่ใช้วิธีการศึกษาทั้งในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ขั้นตอนที่ 1 ศึกษา ศักยภาพของเกษตรกรในการจัดการยางพารา ในการศึกษาศักยภาพของเกษตรกรในการจัดการยางพารา ใช้แบบทดสอบความรู้ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อศึกษาศักยภาพของเกษตรกรในการจัดการยางพารา ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบที่เหมาะสมในการฝึกอบรมการจัดการยางพารา ในการพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมในการฝึกอบรมการจัดการยางพารา โดยการคัดเลือกตัวแทนเกษตรกรที่ปลูกยางพาราในเขตพื้นที่อำเภอเชียงคำและอำเภอภูซาง มาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมในการฝึกอบรมการจัดการยางพารา ขั้นตอนที่ 3 เปรียบเทียบ ศักยภาพ ในการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรระยะสั้นที่ใช้ในปัจจุบันกับรูปแบบที่พัฒนา โดยการนำความคิดเห็นจากขั้นตอนที่สองมาดำเนินการฝึกอบรม เพื่อเปรียบเทียบศักยภาพของเกษตรกรในการจัดการยางพาราที่ใช้ในปัจจุบันกับรูปแบบที่พัฒนาขึ้น โดยใช้แบบทดสอบความรู้ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยประชากร 3 กลุ่ม ดังนี้ ประชากรขั้นการศึกษา ขั้นที่ 1 คือเกษตรกรที่ปลูกยางพาราในเขตพื้นที่อำเภอเชียงคำและอำเภอภูซาง เป็นจำนวน 694 คน กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางคำนวณขนาดตัวอย่างของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่าง 254 คน การศึกษาในขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมในการฝึกอบรมการจัดการยางพาราประชากรคือเกษตรกรที่ปลูกยางพาราในเขตพื้นที่อำเภอเชียงคำและภูซางโดยโควต้าตำบลละ 3 คน มีทั้งหมด 16 ตำบล ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 48 คน เพื่อเพื่อมาร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมในการฝึกอบรมการจัดการยางพารา ขั้นตอนที่ 3 เปรียบเทียบ ศักยภาพ ในการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรระยะสั้นที่ใช้ในปัจจุบันกับรูปแบบที่พัฒนาการศึกษาในขั้นตอนนี้เป็นการนำแนวทางที่ได้จากการ Focus group มาดำเนินการฝึกอบรม กลุ่มเกษตรกรที่ปลูกยางพาราในเขตพื้นที่ตำบลทุ่งกล้วย อำเภอภูซาง จำนวน 177 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางคำนวณของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 123 คน

ผู้ศึกษาใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลเป็น 4 ด้านคือด้านข้อมูลทั่วไป ข้อมูลระดับความคิดเห็นด้านความรู้ ข้อมูลระดับความคิดเห็นด้านทัศนคติและข้อมูลระดับความคิดเห็น

ด้านการนำไปปฏิบัติ โดยมีวิธีการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในด้านข้อมูลทั่วไป ประกอบไปด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางด้านสังคมและปัจจัยเสริม ข้อมูลศักยภาพด้านความรู้ ข้อมูลศักยภาพด้านเจตคติ ข้อมูลศักยภาพด้านการนำไปปฏิบัติ โดยนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาความสอดคล้องและเหมาะสมของข้อคำถามตลอดจนปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำ ทดสอบคุณภาพเครื่องมือการตรวจสอบและหาคุณภาพของแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาให้คะแนนความสอดคล้องในแต่ละองค์ประกอบและนำไปหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index Of Congruence) ทดสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) ในการทดสอบแบบสอบถามที่สร้างขึ้น

ผู้ศึกษาได้ทำการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลโดยเกษตรกรตัวอย่างได้แก่เกษตรกรที่ปลูกยางพาราในเขตพื้นที่ตำบลทุ่งกล้วย อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา จำนวน 123 คน โดยใช้แบบทดสอบความรู้และแบบสอบถามที่ได้จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งในการเปรียบเทียบศักยภาพของเกษตรกรในการจัดการยางพารา จะใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อใช้กับด้านข้อมูลทั่วไป และในการเปรียบเทียบก่อนและหลังอบรม ใช้ Dependent t-test เป็นเครื่องมือในการทดสอบโดยใช้กับข้อมูลระดับความรู้ ข้อมูลระดับความคิดเห็นด้านเจตคติ ข้อมูลระดับความคิดเห็นด้านการนำไปปฏิบัติ เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อใช้กับด้านข้อมูลทั่วไป ข้อมูลระดับความคิดเห็นด้านความรู้ ข้อมูลระดับความคิดเห็นด้านทัศนคติและข้อมูลระดับความคิดเห็นด้านการนำไปปฏิบัติ และการวิเคราะห์การถดถอยพหุ (Multiple Regression) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับศักยภาพของเกษตรกรในการจัดการยางพารา

สรุปผลการวิจัย

โดยสรุปการวิจัยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาศักยภาพของเกษตรกรในการจัดการยางพารา สามารถสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้ ประเด็นด้านความรู้ของผู้ให้ข้อมูลที่มีต่อศักยภาพของเกษตรกรในการจัดการยางพาราในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีระดับศักยภาพด้านความรู้สูงสุด คือ พันธุ์ยางพาราที่ปลูกในประเทศไทย รองลงมาคือการดูแลสวนยางพาราในหน้าแล้ง อันดับที่สามคือการเพิ่มผลผลิตน้ำยางพารา และข้อที่มีระดับศักยภาพด้านความรู้ต่ำที่สุด คือการเลี้ยงสัตว์ในสวนยาง ประเด็นด้านเจตคติของผู้ให้ข้อมูลที่มีต่อศักยภาพของเกษตรกรในการจัดการยางพาราในภาพรวมด้านเจตคติโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีระดับศักยภาพสูงสุด คือ ผลผลิตยางพาราที่ได้รับ รองลงมาคือการติดตามผลการดำเนินงานส่งเสริมการปลูกจนถึงการกรีดยางพาราของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและอันดับที่สามคือกล้ายางพาราที่ปลูก โดยที่รายได้ผลตอบแทน/คุ้มกับการลงทุนเป็นประเด็นที่มีค่าน้อยที่สุด ประเด็นด้านการนำไปปฏิบัติของผู้ให้ข้อมูลที่มีต่อศักยภาพของเกษตรกรในการจัดการยางพาราในภาพรวมด้านการนำไปปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีระดับศักยภาพอยู่ในระดับมากเพียงประเด็นเดียวคือการคัดคุณภาพยางพาราหลังจากผ่านการฝึกอบรม โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลางสูงสุดคือการสร้างแปลงกิ่งตายางหลังจากผ่านการฝึกอบรม รองลงมาคือมีการปลูกพืชคลุมดินในสวนยางพาราหลังจากผ่านการฝึกอบรม และอันดับที่สามคือการทำต้นยางชำถุง และประเด็นที่นำไปปฏิบัติน้อยที่สุดคือการทำต้นตอตาที่ได้มาตรฐาน โดยที่การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทั้ง 3 ด้าน ผู้ศึกษาได้ทำการการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางด้านสังคม ปัจจัยเสริมจำนวน 11 ตัวแปร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน อาชีพ จำนวนแรงงาน สถานภาพทางสังคม การเป็นสมาชิกกลุ่ม สถานภาพสมรส ประสบการณ์ในการปลูกยางพารา และประสบการณ์ในการฝึกอบรมยางพารา กับศักยภาพของเกษตรกรในการจัดการยางพาราสรุปได้ว่าในประเด็นของด้านของความรู้ ผลการวิเคราะห์การถดถอย พบว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามมี 2 ตัวแปร ได้แก่ จำนวนแรงงาน และสถานภาพทางสังคม โดยมีระดับนัยสำคัญที่ 0.02 และ 0.01 ตามลำดับ และตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตาม หรือศักยภาพของเกษตรกรในการจัดการยางพาราด้านความรู้ได้ร้อยละ 9.60 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 90.40 เป็นอิทธิพลจากตัวแปรอื่นๆ โดยมีค่า R^2 เท่ากับ 0.096 หมายความว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 9.60 ประเด็นที่สองด้านเจตคติ ผลการวิเคราะห์การถดถอยพบว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามมี 4 ตัวแปร ได้แก่ จำนวนแรงงาน การเป็นสมาชิกกลุ่ม สถานภาพสมรส และประสบการณ์ในการปลูกยางพารา โดยมีระดับนัยสำคัญที่ 0.01 และตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตาม หรือศักยภาพของ

เกษตรกรในการจัดการยางพาราด้านความรู้ ได้ร้อยละ 15.0 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 85.0 เป็นอิทธิพลจากตัวแปรอื่นๆ โดยมีค่า R^2 เท่ากับ 0.150 หมายความว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 15.0 และประเด็นที่สามด้านการนำไปปฏิบัติ ผลการวิเคราะห์การถดถอยพบว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามมี 1 ตัวแปร คือ ระดับการศึกษา โดยมีระดับนัยสำคัญที่ 0.02 และตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตาม หรือศักยภาพของเกษตรกรในการจัดการยางพาราด้านความรู้ ได้ร้อยละ 6.6 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 93.3 เป็นอิทธิพลจากตัวแปรอื่นๆ โดยมีค่า R^2 เท่ากับ 0.066 หมายความว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 6.60

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมในการฝึกอบรมการจัดการยางพารา สามารถสรุปได้ว่า เกษตรกรต้องการพัฒนาด้านความรู้ ในเรื่องของบุ๋นยางพารา มากที่สุด รองลงมาคือ การดูแลสวนยางพาราในหน้าแล้ง ลำดับที่สามพันธุ์ยางพาราที่ปลูกในประเทศไทย ในด้านของความต้องการพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมเรื่องการจัดการยางพาราด้านการนำไปปฏิบัติ ข้อที่มีระดับต้องการสูงที่สุด คือ วิธีปลูกยางพารา รองลงมาคือเทคนิคการปลูกยางชำถุงไม่ให้ดินในถุงแตก อันดับที่สามคือ การเพิ่มอินทรีย์วัตถุในสวนยาง สุดท้ายคือความต้องการพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมเรื่องการจัดการยางพารา ด้านรูปแบบที่เกษตรกรต้องการใช้ในการฝึกอบรม เมื่อพิจารณาตามประเด็นที่กำหนดไว้พบว่า ประเด็นที่ 1 ด้านสถานที่ฝึกอบรม เกษตรกรต้องการฝึกอบรมที่หมู่บ้าน ประเด็นที่ 2 ด้านเอกสารที่ใช้ในการฝึกอบรมฝึกอบรม เกษตรกรต้องการเอกสารการฝึกอบรมควรเน้นความรู้ วิธีการปฏิบัติและรูปภาพ ประเด็นที่ 3 ประเด็นด้านสถานที่ศึกษาดูงาน เกษตรกรต้องการให้มีการศึกษาดูงานในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จในการทำสวนยางพาราขนาดเล็ก ประเด็นที่ 4 แนวทางในการฝึกอบรม เกษตรกรต้องการให้มีการให้ความรู้ร่วมกับปฏิบัติ และศึกษาดูงาน ประเด็นที่ 5 ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม พบว่าเกษตรกรต้องการฝึกอบรมจำนวน 3 วัน ซึ่งรายละเอียดในการฝึกอบรมคือเกษตรกรต้องการให้ผู้จัดการฝึกอบรมให้ความรู้จำนวนครึ่งวันและต้องการฝึกปฏิบัติจำนวน 1 วันครึ่ง หลังจากนั้นเป็นการศึกษาดูงานเป็นจำนวน 1 วัน ขั้นตอนที่ 3 เปรียบเทียบศักยภาพ (ความรู้, ทักษะคิด, การยอมรับปฏิบัติ) ในการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมระยะสั้นที่ใช้ในปัจจุบันกับรูปแบบที่พัฒนา สามารถสรุปเป็นประเด็นได้ 3 ประเด็น ดังนี้ ประเด็นด้านผลการทดสอบความรู้พบว่า ในภาพรวมผลต่างของคะแนนหลังจากอบรมสูงกว่าก่อนอบรม โดยที่ประเด็นด้านทัศนคติและประเด็นด้านการนำไปปฏิบัติพบว่าการนำไปปฏิบัติของเกษตรกร หลังการฝึกอบรมมีค่าสูงกว่าก่อนอบรม

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาศักยภาพของเกษตรกรในการจัดการยางพารา เป็นการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางด้านสังคม ปัจจัยเสริม ปัจจัยด้านความรู้ (Knowledge) ปัจจัยเจตคติ (Attitude) ปัจจัยการยอมรับปฏิบัติ (Practice) ศักยภาพด้านความรู้ การทดสอบความรู้เกี่ยวกับศักยภาพของเกษตรกรในการจัดการยางพารา เกษตรกรส่วนมากมีผลคะแนนอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำ เนื่องจากเกษตรกรส่วนมากยังไม่เคยได้รับการฝึกอบรมในเรื่องการจัดการสวนยางพารา และยางพาราเป็นพืชชนิดใหม่ที่กำลังทำการส่งเสริมให้เกษตรกรในจังหวัดพะเยาทำการเพาะปลูก ทำให้เกษตรกรส่วนมากขาดความรู้ทักษะและความชำนาญในการจัดการยางพาราและที่ผ่านมาเกษตรกรส่วนมากยังไม่ได้รับการฝึกอบรมในเรื่องของการจัดการยางพารา ซึ่งเป็นองค์ความรู้จากต่างพื้นที่ต่างวัฒนธรรม จึงทำให้เกิดความยุ่งยากในการจัดการสวนยางพาราและเกิดความไม่แน่ใจในการประกอบอาชีพนี้ จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ความรู้เกี่ยวกับศักยภาพของเกษตรกรในการจัดการยางพาราในภาพรวมต่ำกว่าเกณฑ์ ดังนั้นทางภาครัฐจึงควรให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการยางพารา ซึ่งกว่าเกษตรกรจะเกิดความชำนาญต้องใช้เวลานาน แตกต่างจากการปลูกข้าว พืชไร่ การทำสวนลำไย ซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิมของเกษตรกร ซึ่งจะมีความรู้และทักษะ ประสบการณ์ในการจัดการที่ติดอยู่แล้ว เพราะมีการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง ด้านเจตคติ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญของเกษตรกรผู้ปลูกยางพารา คือการที่เกษตรกรผู้ปลูกยางยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปลูกยางพาราที่ถูกต้อง โดยที่ผ่านมาเกษตรกรส่วนมากยังไม่ได้รับการฝึกอบรมในเรื่องของการจัดการยางพารา และเกิดความไม่แน่ใจในการจัดการสวนยางพารา ทำให้เกิดความไม่แน่ใจในการประกอบอาชีพ จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ทัศนคติของเกษตรกรในการจัดการสวนยางพาราในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการยอมรับปฏิบัติ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากในอดีตเกษตรกรในจังหวัดพะเยาไม่เคยปลูกยางพารา ทำให้ขาดความชำนาญ จึงทำให้เกิดความยุ่งยากในการหาวิธีการหรือแนวทางการจัดการสวนยางพาราให้เหมาะสมกับพื้นที่ จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้การยอมรับปฏิบัติเกี่ยวกับศักยภาพของเกษตรกรในการจัดการยางพาราโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นจึงควรมีแนวการพัฒนาทางด้านการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการยางพาราให้แก่เกษตรกรที่ปลูกยางพารา เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ของจังหวัดพะเยาและให้ตรงกับความต้องการของเกษตรกร คุณภาพของยางพาราจะเป็นปัจจัยที่แปรผันโดยตรงกับ

ราคาของยางพารา หากยางพารามีคุณภาพที่ดีแล้วราคาของยางพาราจะมีราคาที่สูงขึ้นตามไปด้วย ดังนั้นเกษตรกรจึงให้ความสนใจที่จะนำไปปฏิบัติ แนวทางการพัฒนาการผลิตยางพาราให้ได้คุณภาพมาตรฐาน ควรมีการณรงค์เผยแพร่เทคโนโลยีการผลิตตั้งแต่การปลูก การดูแลรักษา และแปรรูปน้ำยางพาราให้มีคุณภาพ โดยภาครัฐและเอกชนสนับสนุนให้เกษตรกรรายย่อยรวมตัวกันจัดตั้งสถาบันเกษตรกร โดยความร่วมมือระหว่างเกษตรกรกับภาครัฐ ให้เป็นแหล่งทางธุรกิจบริการสมาชิก เพื่อลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มรายได้จากการจำหน่ายผลผลิต เพื่อแก้ไขปัญหาราคายางตกต่ำให้แก่เกษตรกรในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

- 1.1 ควรมีส่งเสริมความรู้ในเรื่องการเพิ่มผลผลิตน้ำยางพาราให้แก่เกษตรกร
- 1.2 ควรมีส่งเสริมความรู้ในเรื่องผลิตภัณฑ์จากน้ำยางพารา
- 1.3 ควรหาพันธุ์ยางพาราที่ดีให้กับเกษตรกรเพื่อใช้ปลูกในประเทศไทย

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

- 2.1 การศึกษาเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตการจัดการยางพาราโดยใช้เทคโนโลยีทางการเกษตร
- 2.2 ศึกษาทัศนคติของเด็กและเยาวชนที่มีต่ออาชีพทางการเกษตร

เอกสารอ้างอิง

- วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีพะเยา. (2552). สรุปผลการดำเนินงานการฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรระยะสั้น พ.ศ. 2549-2552.
- สำนักงานเกษตรจังหวัดสุราษฎร์ธานี. (2533). รายงานการฝึกอบรมหลักสูตรการกรีดยางพาราที่ถูกต้องและเหมาะสมได้จัดทำโครงการศูนย์กลางการผลิตยางพาราที่มีคุณภาพครบวงจร ปี 2533. เอกสารรายงาน.
- อริยา เฝ้าเครื่อง และธงชัย เตวีน. (2554). การผลิตยางพาราของตำบลทุ่งกล้วย จังหวัดพะเยา และบทบาทการสนับสนุนของ อบต. มหาวิทยาลัยพะเยา ร่วมกับการบริหารจัดการส่วนตำบลทุ่งกล้วย.